

TUTKIJAKIRJE SUOMEN HALLITUKSELLE KANSALLISTEN KRITEERIEIN MUKAISTEN LUONNONTILAISTEN METSIEN JA VANHOJEN METSIEN SUOJELUN EDISTÄMISEKSI

Metsien monimuotoisuuden tutkijat kokoontuivat 5.9.2023 keskustelemaan valtion metsien suojelukysymyksistä suhteessa EU:n biodiversiteettistrategiaan ja Suomessa vapaaehtoisten tekemiin laajoihin inventointipaketteihin. Keskustelussa tunnistettiin vapaaehtoisten toimijoiden valmistelemien inventointipakettien merkitys metsiensuojelutavoitteiden saavuttamisessa. Nämä aineistot ovat paras maassamme kerätty tietoaineisto suojelemattomien vanhojen ja luonnontilaisten metsien määrästä ja sijainnista.

Koneen Säätiö järjesti 5.9.2023 työpajan, jossa Suomen metsäluonnon monimuotoisuuteen, metsäekologiaan ja metsien rakennepiirteisiin perehtyneille tutkijoille esiteltiin säätiön rahoittaman Luonnonmetsä-työryhmän tuloksia luonnontilaisten metsien ja vanhojen metsien kartoituksesta valtion mailla. Koneen Säätiö on käynnistänyt laajan Metsän puolella -aloitteen, joka osaltaan tukee metsien monien merkitysten ymmärtämistä ja metsien kestävämpää käyttöä.

Työpajassa esiteltiin myös vapaaehtoisen inventointityöryhmän tuottamaa kartoitustietoa saamelaisalueelta sekä muuta julkisesti tiedossa olevaa, Metsähallituksen valtion mailta tuottamaa kartoitustietoa koko maasta. Aineistoihin tutustumisen jälkeen työpajassa käytiin kriittistä keskustelua siitä, miten valmistuneet inventointipaketit ja muu tieto suhtautuvat vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelutilanteeseen Suomessa.

MIHIN LAAJEMPAAN TILANTEeseen TYÖPAJAN KESKUSTELU LIITTYY?

YK:n biodiversiteettisopimuksen ja EU:n biodiversiteettistrategian myötä Suomi on omalta osaltaan sitoutunut mittavaan suojelupinta-alan lisäämiseen maa- ja merialueilla niin, että 10 % pinta-alasta on tiukasti suojeltua ja 30 % oikeudellisen suojelun piirissä vuoteen 2030 mennessä. EU:n biodiversiteettistrategian mukaisesti suojelu on kohdennettava alueellisesti kattavasti: “The targets relate to the EU as a whole and could be broken down according to the EU biogeographical regions and sea basins or at a more local level. Every Member State will have to do its fair share of the effort based on objective ecological criteria, recognising that each country has a different quantity and quality of biodiversity.” ([EU:n biodiversiteettistrategia 2020](#))

Jotta tavoite saavutetaan, eikä suojelukohteena arvokkaimpia metsiä menetetä tai heikennetä ennen vuotta 2030, kannattaa toteutus aloittaa välittömästi, parhaaseen saatavilla olevaan asiantuntemukseen nojaten.

MITÄ TYÖPAJASSA KÄSITELTIIN?

Asiantuntijat käsittelivät työpajassa erityisesti kahta kokonaisuutta:

- 1) Koneen säätiön rahoittaman Luonnonmetsä-työryhmän vuosina 2020-2023 tekemä kartoitus valtion metsistä saamelaisalueen eteläpuolisessa Suomessa. ([Lataa tästä Risto Sulkavan esitys](#))
- 2) Luonnonmetsät Sápmi -työryhmän kartoitus- ja selvitystyö, jossa on tarkasteltu saamelaisalueen valtionmaiden suojelemattomia metsiä. ([Lataa tästä Jan Saijetsin esitys](#))

MITEN TYÖTÄ KÄSITELTIIN TYÖPAJASSA?

Alussa kuultiin Suomen ympäristökeskuksen (Syke) projektipäällikön **Kimmo Syrjäsen** esitys Suomen biodiversiteettistrategian tavoitteista ja Suomen kansallisesta kriteerityöstä, jota Syke ja Luonnonvarakeskus ovat tehneet yhdessä. Työ perustuu EU:n taustadokumenttiin, jonka indikaattorit ovat samantapaisia kuin Suomessa kansallisesti esim. vanhojen metsien suojelussa käytetyt. Uutta on lähinnä ekologisten suojavyöhykkeiden rajaaminen, joka on käytännössä mahdollista vain valtion monikäyttömetsissä.

Työpajan varsinainen anti keskittyi **Risto Sulkavan** (biologi, FT) esittelemiin Koneen Säätiön rahoittaman Luonnonmetsä-työryhmän kartoitusten tuloksiin ja **Jan Saijetsin** (Tekniikan tohtori, Saamelaiskäräjien edustaja kansallisessa EU:n biodiversiteettistrategiatyön ohjausryhmässä, kansallisen metsäneuvoston jäsen) esittelemiin Saamelaisalueen (Sápmi) kartoitusten tuloksiin.

Molemmat kartoitukset kohdistuvat suojelualueiden ja Metsähallituksen alue-ekologisten kohteiden ulkopuolisiin valtion talousmetsiin. Kartoituksissa on hyödynnetty kaukokartoitusaineistoja sekä maastoinventointeja. Olemassa oleviin aineistoihin (mm. kaukokartoitus) perustuen valittiin maastoinventointikohteet. Maastossa tehty kartoitus on ollut poikkeuksellisen kattava ja siinä on tunnistettu merkittävimpiä monimuotoisuuskohteita suojelualueiden ulkopuolisilla valtion mailla.

Saamelaisalueella sijaitsee suurin osa Suomen vanhoista ja luonnontilaisen kaltaisista metsistä. Jäljellä olevien metsien suojelu tukee EU:n ja kansallisten suojelutavoitteiden lisäksi alkuperäiskansojen oikeuksia. Molempien kartoituspakettien tekijät esittivät työpajassa toiveen siitä, että tutkijat ottavat aineistot käyttöönsä.

Metsäkartoittajien esityksiä kommentoi ensin kolme kokenutta tutkijaa eri näkökulmista.

Timo Kuuluvainen (dosentti, FT, metsäekologian lehtori emeritus) tarkasteli kysymystä luonnonmetsien piirteiden näkökulmasta kytkien sen ennallistamiseen: valtaosassa metsämaisemaa luontoarvoja on metsien käsittelyllä laajasti heikennetty ja niissä on tärkeää huomioida vanhojen metsien suojelun lisäksi muun maiseman luontoarvojen lisääminen erilaisin keinoin.

Raisa Mäkipää (dosentti, FT, Luonnonvarakeskuksen tutkimusprofessori) tarkasteli kysymystä kriteerien, talouden ja politiikan näkökulmista. Suomessa on riittävästi tietoa suojelupäätösten tekemiseksi. Metsäteollisuuden puuhoolto ei ole riippuvaista näiden metsien suojelusta, ja yhteiskunnan kokonaisedun näkökulmasta nämä metsät ovat arvokkaampia pystyssä: vanhat metsät tarjoavat mahdollisuuksia matkailuun, virkistykseen ja hiilinieluihin. Saamelaisalueella nämä metsät ovat tärkeitä erityisesti poronhoidon näkökulmasta.

Aino Juslén (FT, Suomen ympäristökeskuksen Luontoratkaisujen yksikön johtaja) tähdensi tutkimustiedon tärkeyttä. Suomen kansallisten kriteerien laadinnassa Syken ja Luken tutkijat ovat yhteistyössä perehtyneet aiheeseen laajasti tutkimustietoon pohjautuen. Vanhalle metsälle yksittäisten lukuarvojen antaminen on mahdotonta ja kuitenkin yhteiskunta odottaa niitä. Tutkijayhteisön olisi hienoa kertoa yhdessä, mitä pystytään sanomaan ja mikä jää poliitikoille. On tärkeää pystyä erottamaan toisistaan poliittinen päätös ja tutkijoiden tuottama tieto. Varovaisuusperiaate tulee ottaa huomioon metsien suojelun toteutuksessa CBD:n ja EU:n ohjeistuksen mukaisesti.

Kommenttipuheenvuorojen lisäksi työpajassa käytiin vilkasta keskustelua seuraavien kysymysten pohjalta:

1) Miltä kartoituspakettien hehtaarit kuulostavat suhteessa suojelutavoitteisiin, joihin Suomi on sitoutunut? Metsiensuojelun mittakaava ja erilaiset ehdotukset suhteessa siihen: Metsähallituksen omat kohteet noin 100 000 ha, Luonnonmetsä-työryhmän 60 000 ha, saamelaisalueelta 300 000 ha → vähemmän kuin Kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian 2035 luonnoksessa esitetty 630 000 hehtaarin lisäsuojelu, josta runsas 500 000 kohdistuisi valtion monikäyttömetsiin.

2) Miten esitellyssä kartoitustyössä valitut kriteerit, menetelmät ja niiden soveltaminen peilautuvat EU:n ohjeistukseen metsäalueista, joiden voi olettaa täyttävän suojelukriteerit joka tapauksessa ja jotka tulisi varovaisuusperiaatteen nojalla suojella välittömästi?

3) Miten esitelty aineisto suhteutuu muuhun EU:n biodiversiteettistrategian sitoumusten valmistelutyössä käytettävissä olevaan aineistoon?

4) Luonnontilaisten metsien ja vanhojen metsien suojelukysymys saamelaisalueilla - mikä on olennaista ja ajankohtaista, kun yhteensovitetään ekologisia, kulttuurisia ja maankäytöllisiä tavoitteita?

Keskustelussa todettiin, että kokonaisuudessa on kyse maankäytön ja suojelun tavoitteiden kustannustehokkaasta yhteensovittamisesta, painottaen luontokadon pysäyttämistä ja kansainvälisten biodiversiteettisopimusten sitoumuksien toteuttamista.

TUTKIJOIDEN HUOMIOITA

- Työpajassa esiteltyjen kartoitusten tulokset ovat merkittäviä. Eriteltyjen pakettien kokoluokka on hyvin linjassa sen kanssa, mitä metsien lisäsuojelun tarpeesta on aiemmin Suomessa esitetty.
- Olemassa oleva tieto on tärkeää viedä päätöksentekijöille. Kartoitusten tuloksia ei tule sivuuttaa suojelupäätöksiä tehtäessä, koska ne ovat paras maastossa todennettu tietoaineisto suojelemattomista korkean suojeluarvon metsistä Suomessa.
- On tärkeää, että suojelupäätöstä ei tehdä liian tiukkojen kriteerien pohjalta. Esimerkiksi jossakin luonnontilaisessa metsässä puuston ikä ei ole korkea, mutta siellä on luonnontilaisen kaltainen puuston rakenne ja runsaasti lahpuuta. Toisessa kohteessa puusto voi olla hyvinkin vanhaa, mutta lahpuuta on vähemmän. Kriteerien soveltamiseen vaikuttaa keskeisesti se, minkä ravinteisuustason metsä on kyseessä. METSO-ohjelman kriteeristöissä on tähän hyvät suuntaviivat, joita kannattaa hyödyntää. Eriteltyjen kartoituspakettien inventointikriteerit sopivat hyvin suojelupäätösten pohjaksi.
- On myös tärkeää tunnistaa, että suojelemalla edellä mainittuihin kartoituspaketteihin sisältyvät alueet ei vielä yksinään pysäytetä Suomen metsäluontoon kohdistuvaa luontokatoa. Toimia tarvitaan paljon lisää.
- Suomessa on tehty paljon systemaattista luonnonsuojelusuunnittelua ja kehitetty erilaisia malleja, joita kannattaa hyödyntää. Suojelua on tärkeää kohdentaa alueellisesti kattavasti, jotta eri metsäluontotyypit ja -lajit saadaan turvattua. Valtionmaiden suojelemattomat vanhat metsät sijaitsevat lähinnä Pohjois- ja Itä-Suomessa sekä Suomenselän alueella, joten muualla Suomessa on tärkeää kohdentaa ennallistamista.
- Useissa puheenvuoroissa nousi esiin varovaisuusperiaatteen huomioimisen tärkeys. Suojelemalla kaikki kartoituksissa esitellyt hehtaarit ei suojella liikaa, mutta jättämällä ne suojelematta rikotaan varovaisuusperiaatetta. Vähintään suojelematta jättäminen pitäisi kohdekohtaisesti perustella maastokäynteihin perustuen ja huolellisesti dokumentoiden.
- Vanhojen metsien yhteiskunnallisten kokonaisuhyötyjen lisäksi nostettiin esille myös vanhojen metsien merkitys hiilivarastojen turvaamisessa. Ehdotettujen kohteiden suojelu tukisi Suomen hiilineutraalisuustavoitetta.
- Tärkeänä pidettiin huomioida suojelupäätösten valmistelussa myös muu kuin ekologinen tutkimus, jota Suomessa tehdään paljon.

- Luottamusta ja yhteistyötä tulee rakentaa tavoitteellisesti yhdessä tutkijoiden ja Metsähallitus Metsätalous oy:n kanssa. Aineistojen avoimuus ja saatavuus tutkijoiden käyttöön nähtiin kehitystarpeena.
- Saamelaisalueella tulisi esitettyjen kohteiden suojelun lisäksi käynnistää laajempi prosessi eri sidosryhmien näkemysten ja tavoitteiden yhteensovittamiseksi eri maankäyttömuotojen osalta samalla kun ilmasto- ja luontohyötyjä pyritään maksimoimaan.

Yhteenvetona voidaan todeta, että työpajassa esitellyt kartoituspaketit ovat mittakaavaltaan ja kriteereiltään sellaisia, että niihin sisältyvien luonnonmetsäkohteiden ja näiden puskurivyöhykkeiden suojelua pitäisi Suomessa joka tapauksessa edistää lähivuosien aikana. Ne ovat myös pääosin juuri sellaisia metsiä, joiden välitöntä suojelua EU esittää varovaisuusperiaatteeseen vedoten.

Me allekirjoittaneet jaamme yllä olevat huomiot työpajan keskustelujen pohjalta.

Martin Forsius, tutkimusprofessori, Suomen ympäristökeskus (Syke)

Panu Halme, luonnonsuojelubiologian yliopistonlehtori, Jyväskylän yliopisto

Petri Keto-Tokoi, metsäekologian lehtori, Tampereen ammattikorkeakoulu

Heini Kujala, yliopistotutkija, Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS

Aija Kukkala, FT, erikoissuunnittelija, Suomen ympäristökeskus (Syke)

Panu Kunttu, maatalous- ja metsätieteiden tohtori, Luontotietopalvelu Taiga

Aleksi Lehikoinen, yli-intendentti, Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS

Ninni Mikkonen, FM, Suunnittelija, Suomen ympäristökeskus (Syke)

Minna Pekkonen, FT, erikoistutkija, kehittämisspäällikkö, Suomen ympäristökeskus (Syke)

Kimmo Syrjänen, projektipäällikkö, Suomen ympäristökeskus (Syke)

Raimo Virkkala, FT, dos., johtava tutkija, Suomen ympäristökeskus (Syke)

Lisätietoja:

- Koneen Säätiön Metsän puolella -aloite, Mari Pantsar, muutosjohtaja, p. 050 382 0755
- Saamelaisalueen eteläpuolisten metsien kartoitukset sekä Koneen Säätiön rahoittaman kartoituksen että Metsähallituksen omien kartoitusten osalta Risto Sulkava, p. 040 545 6472
- Saamelaisalueen osalta Jan Saijets, Saamelaiskäräjien edustaja metsäneuvostossa, p. 040 7609 360
- Työpajan tieteellinen vastuu Panu Halme, p. 040 805 4945